

Podziały administracyjne Śląska Opolskiego w latach 1973 – 2004

W poniższym tekście przedstawiono zmiany w podziale administracyjnym województwa opolskiego, jakie dokonały się między rokiem 1973 a 2004. W artykule ograniczono się do zobrazowania zmian w podziale regionu opolskiego na jednostki administracyjne stanowiące gminy, miasta, powiaty, województwo. W załączniku do tekstu przedstawiono instrukcje kancelaryjne i wykazy akt obowiązujące w tym okresie.

Od roku 1950 terenowymi organami władzy państwowej były: gminne (potem gromadzkie), miejskie, powiatowe i wojewódzkie rady narodowe. Ich skład był wybierany w wyborach (pierwsze w 1954 r.). Rady narodowe realizowały swoje zadania przez podległe im prezydium, które z kolei działały kolegialnie. Powoływanie i odwoływanie członków prezydium rad narodowych było uprawnieniem rady narodowej odpowiedniego szczebla. Prezydium rad narodowych sprawowały na podległym sobie terenie wszystkie funkcje wykonawcze władzy państwowej w ramach obowiązujących przepisów. Ustawa z 1958 r. dotycząca rad narodowych przyznawała pewną samodzielność wydziałom prezydiów rad narodowych.¹ Wydziały zostały uprawnione do kierowania poszczególnymi działami administracji. Reformy z lat 1972-1975 polegały na zniesieniu prezydiów rad narodowych jako kolegialnych organów administracji państwowej. Prezydium stało się ponownie organem wewnętrznym rady, kierującym jej działalnością. *“W miejsce prezydium wprowadzono demokratyczny organ administracji państwowej w gminie, którym został naczelnik gminy o znacznie zwiększonych uprawnieniach. Organem pomocniczym naczelnika był urząd gminy. Naczelnik gminy stał się jednocześnie organem wykonawczym i zarządzającym gminnej rady narodowej.”*² W następnym roku nastąpiło rozciągnięcie modelu terenowego organu administracji ustanowionego w 1972 w gminie na pozostałe jednostki podziału państwa.³

Na podstawie aktów prawnych z dnia 29 XI 1972 r.- ustawy o zniesieniu osiedli jako jednostek administracji terenowej, oraz ustawy o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach

¹ Dz. U. 1958, nr 5, poz. 16

² M. Kallas, A. Lityński, *Historia Ustroju i Prawa Polski Ludowej*, Warszawa 2003, s.167-168

³ M. Kallas, *Historia ustroju Polski X-XX w.* Warszawa 1997, s. 424; Dz.U. 1950, nr 14, poz. 130; Dz. U. 1950, nr 25, poz. 13; Dz. U. 1973, Nr 47, poz. 276

narodowych Wojewódzka Rada Narodowa w Opolu uchwałą z dnia 6 XII 1972 r. utworzyła w miejsce dotychczas funkcjonujących gromad:

- w powiecie brzeskim gminy: Brzeg, Karłowice, Łosiów, Olszanka, Pisarzowice
- w powiecie głubczyckim gminy: Baborów, Branice, Głubczyce, Kietrz, Lisięcice
- w powiecie grodkowskim gminy: Grodków, Jędrzejów, Kamiennik, Otmuchów, Skoroszyce
- w powiecie kluczborskim gminy: Byczyna, Kluczbork, Kujakowice Górne, Skałagi, Wołczyn
- w powiecie kozielskim gminy: Bierawa, Cisek, Gościęcín, Kłodnica, Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Reńska Wieś, Sławięcice
- w powiecie krapkowickim gminy: Gogolin, Krapkowice, Strzeleczyki, Walce, Zdieszowice
- w powiecie namysłowskim gminy: Domaszowice, Kowalowice, Ligota Książęca, Namysłów, Świerczów, Wilków
- w powiecie niemodlińskim gminy: Dąbrowa, Gracze, Korfantów, Łambinowice, Niemodlin, Skorogoszcz
- w powiecie nyskim gminy: Głucholazy, Jasienica Dolna, Kałków, Nysa, Paczków, Pakosławice, Ścinawa Nyska
- w powiecie oleskim gminy: Borki Wielkie, Gorzów Śląski, Lasowice Wielkie, Olesno, Radłów, Zębowice
- w powiecie opolskim gminy: Chróścina, Chrzastowice, Czarnowasy, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany, Murów, Ozimek, Pokój, Popielów, Prószków, Przywory, Tarnów Opolski, Turawa
- w powiecie prudnickim gminy: Biała, Głogówek, Lubrza, Łącznik, Prudnik
- w powiecie raciborskim gminy: Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Rudnik, Rudy
- w powiecie strzeleckim gminy: Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Leśnica, Rozmierka, Strzelce Opolskie, Ujazd, Zawadzkie.

Z dotychczasowych osiedli Kolonowskie, Sławięcice i Kłodnica utworzono miasta.

W 14 powiatach województwa opolskiego utworzono łącznie 92 gminy. Równocześnie funkcjonowało 29 gmin miejskich stanowiących również podstawowe jednostki terenowej administracji państwowej: w Baborowie, Białej, Byczynie, Głogówku, Głubczycach, Głucholazach, Gogolinie, Gorzów Śląski, Grodkowie, Kietrzu, Kluczborku, Kłodnicy, Kolonowskiem, Krapkowicach, Kuźni Raciborskiej, Leśnicy, Lewinie Brzeskim, Namysłowie, Niemodlinie, Otmuchowie, Ozimku, Paczkowie, Prudniku, Sławięcicach, Strzelcach Opolskich, Ujeździe, Wołczynie, Zawadzkiem, Zdieszowicach. Ponadto na prawach powiatu funkcjonowały 4 miasta: Brzeg, Nysa, Opole i Racibórz.⁴

Wraz z powołaniem gmin uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu z dnia 6 XII 1972 r. utworzono wspólne rady narodowe dla niektórych gmin i miast: Baborowa, Białej, Byczyny, Gogolina, Gorzowa Śląskiego, Kłodnicy, Kolonowskiego, Kuźni Raciborskiej, Leśnicy, Otmuchowa, Sławięcic, Ujazdu, Zawadzkiego i Zdieszowic.⁵ Ich obsługę objęły wspólne urzędy miasta i gminy, a organem wykonawczym stał się naczelnik miasta i gminy.

Rok 1975 był ważną datą dla województwa opolskiego. Wówczas to na skutek reformy administracyjnej oraz likwidacji powiatów i niektórych gmin ukształtował się nowy podział na jednostki administracyjne. Województwo Opolskie stało się jednym z 49 województw. Na rzecz Województwa Katowickiego straciło gminy powiatu raciborskiego, a na rzecz Województwa Częstochowskiego powiatu oleskiego.

Z dniem 1 I 1975 r. uległy likwidacji gminy Czarnowasy i Przywory. W kwietniu utworzono następne wspólne rady narodowe dla miast nie stanowiących powiatów: Głubczyc, Głucholazów, Grodkowa, Kluczborka, Krapkowic, Namysłowa, Niemodlina, Prudnika, Strzelec Opolskich, a następnie dla miast, które wcześniej stanowiły powiaty i otaczających je gmin: Brzegu i Nysy. Ostatnią wspólną radę utworzono dla gminy i miasta Lewin Brzeski z dniem 1 I 1976 r.

Do obsługi rad narodowych powołano urzędy, o których informuje obwieszczenie wojewody opolskiego z dnia 10 VI 1975 r. (Wykaz urzędów miejskich oraz urzędów miast i gmin i urzędów gmin w województwie opolskim). Wówczas w województwie opolskim funkcjonowały:

- 4 urzędy miejskie: w Opolu, Kędzierzynie, Koźlu, Lewinie Brzeskim

⁴ Dz. U. 1972, nr 49, poz. 311, 312; S. Czech, *Podziały Administracyjne Śląska Opolskiego w latach 1945-1975*, Studia Śląskie 1984, t.83, s. 53-77, Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu 1972, nr 14, poz. 167

⁵ Dz. U. WRN 1972, nr 14, poz. 168

- 28 urzędów miast i gmin: w Baborowie, Białej, Brzegu, Byczynie, Głogówku, Głubczycach, Głuchołazach, Gogolinie, Grodkowie, Kietrzu, Kluczborku, Kłodnicy, Kolonskiem, Krapkowicach, Leśnicy, Namysłowie, Niemodlinie, Nysie, Otmuchowie, Ozimku, Paczkowie, Prudniku, Sławięcicach, Strzelcach Opolskich, Ujeździe, Wołczynie, Zawadzkiem, Zdieszowicach
- 51 urzędów gmin: w Bierawie, Branicach, Chróście, Chrzastowicach, Cisku, Dąbrowie, Dobrzenu Wielkim, Domaszowicach, Gościęcinie, Graczach, Izbicku, Jasienicy Dolnej, Jemielnicy, Jędrzejowie, Kałkowie, Kamienniku, Karłowicach, Komprachcicach, Korfantowie, Kowalowicach, Kujakowicach Górnych, Lasowicach Wielkich, Ligocie Książęcej, Lisieścicach, Lubrzy, Łambinowicach, Łączniku, Łosiowie, Łubnianach, Murowie, Olszance, Pakosławicach, Pawłowiczkach, Pisarzowicach, Pokoju, Polskiej Cerekwi, Popielowie, Prószkowie, Reńskiej Wsi, Rozmierce, Skałągach, Skorogoszczy, Skoroszycach, Strzeleczkach, Ścinawie Nyskiej, Świerczowie, Tarnowie Opolskim, Turawie, Walcach, Wilkowie, Zębówicach.⁶

Powyższy podział administracyjny funkcjonował tylko kilka miesięcy. Już bowiem rozporządzeniem ministra administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska z dnia 15 X 1975 r. zlikwidowano następujące gminy poprzez włączenie ich obszaru do innych lub podzieleniu między sąsiednie: Jędrzejów, Jasienica Dolna, Gościęcin, Kałków, Karłowice, Kłodnica, Kowalowice, Kujakowice Górne, Ligota Książęca, Łącznik, Rozmierka, Chróścina, Gracze, Lisieście, Łosiów, Skąłagi, Skorogoszcz, Ścinawa Nyska.

Ze zlikwidowanych części obszarów gmin Gracze, Łosiów i Skorogoszcz utworzono gminę Lewin Brzeski. Ponadto zmieniono nazwę gminy Pisarzowice na Lubsza.⁷

Z połączonych obszarów miast Kędzierzyn, Koźle, Kłodnica, Sławięcice i gminy Sławięcice także rozporządzeniem ministra administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska utworzono miasto Kędzierzyn-Koźle.⁸

Obwieszczeniem z dnia 20 lipca 1978 r. Wojewoda Opolski ogłosił wykaz urzędów w podstawowych jednostkach administracji województwa opolskiego. Na terenie województwa funkcjonowały następujące urzędy administracji terenowej stopnia podstawowego: 2 urzędy miejskie, w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu, 27 urzędów miast i gmin: w Brzegu, Baborowie, Białej, Byczynie, Głogówku, Głubczycach, Głuchołazach, Gogolinie, Grodkowie, Kietrzu, Kluczborku, Kolonowskiem, Krapkowicach, Leśnicy, Lewinie Brzeskim, Namysłowie, Nysie,

⁶ Dz. U. WRN 1975, nr 7, poz. 50.

⁷ Dz. U. 1975, nr 35, poz. 197

⁸ Dz. U. 1975, nr 35, poz. 198; Monitor Polski 1975, nr 34, poz. 210

Niemodlinie, Otmuchowie, Ozimku, Paczkowie, Prudniku, Strzelcach Opolskich, Ujeździe, Wołczynie, Zawadzkiem, Zdieszowicach oraz 34 urzędy gmin: w Bierawie, Branicach, Chrzastowicach, Cisku, Dąbrowie, Dobrzeniu Wielkim, Domaszowicach, Izbicku, Jemielnicy, Kamienniku, Komprachcicach, Korfantowie, Lasowicach Wielkich, Lubszy, Lubrzy, Łambinowicach, Łubnianach, Murowie, Olszance, Pakosławicach, Pawłowiczkach, Pokoju, Polskiej Cerekwi, Popielowie, Prószkowie, Reńskiej Wsi, Skoroszycach, Strzeleczkach, Świerczowie, Tarnowie Opolskim, Turawie, Walcach, Wilkowie, Zębowicach.⁹

Od 1989 r. podjęto dzieło przebudowy państwa, a jednym z głównych kierunków reform wewnętrznych kraju były zmiany struktur i zasad funkcjonowania administracji publicznej. W ustawie z dnia 8 III 1990 r. o samorządzie terytorialnym zapoczątkowano przemiany na szczeblu gminy. Organizacje samorządu na tym szczeblu oparto w szczególności na założeniu, że samorząd terytorialny jest podstawową formą organizacji życia publicznego w gminie, która zaspokaja zbiorowe potrzeby lokalnej społeczności. Gmina posiada osobowość prawną i wykonuje zadania publiczne, a jej mieszkańcy wybierają radę będącą jej organem stanowiącym.¹⁰ Zadania oraz strukturę administracji rządowej w województwie określiła natomiast ustawa z dnia 22 III 1990 r. o terenowych organach rządowej administracji ogólnej i ustawa z 17 V 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych, pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw. Na podstawie ostatniej ustawy w województwie opolskim utworzonych zostało 7 urzędów rejonowych: w Opolu, Brzegu, Głubczycach, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku i Nysie, a od 1991 r. również w Strzelcach Opolskich. Lokalizując urzędy rejonowe brano pod uwagę istnienie struktur powiatowych obowiązujących do 1 VI 1975 r. Na mocy ustawy z dnia 17 V 1990 r. o podziale zadań i kompetencji, określonych w ustawach szczególnych, pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw - do właściwości rejonowych organów rządowej administracji ogólnej przeszły zadania i kompetencje, które dotychczas należały do wojewódzkich rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego.¹¹

Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1990 r. połączono niektóre miasta i gminy, w których dotychczas działały wspólne organy. Siedziba władz połączonych wówczas gmin mieściła się w mieście. Połączeniu wówczas uległy miasta i

⁹ Dz. U. WRN 1978, nr 5, poz. 21.

¹⁰ M. Kallas, Historia ustroju Polski, dz. cyt., s.460

¹¹ Raport o stanie województwa opolskiego za okres od 1989 do 2003 r., Opole 2004; Dz. U. 1990, nr 21, poz. 123; Dz. U. 1990, nr 34, poz. 198

gminy: Baborów, Biała, Byczyna, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Kietrz, Kluczbork, Kolonowskie, Krapkowice, Leśnica, Lewin Brzeski, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Prudnik, Strzelce Opolskie, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie, Zdieszowice¹². Wyjątkiem były miasto i gmina Brzeg które zachowały swoją odrębność i gdzie zaczęły działać odrębne urzędy.¹³

Dążenie mieszkańców Tułowic i okolicznych sołectw do utworzenia odrębnej gminy zakończyło się sukcesem 2 grudnia 1991 r., kiedy Rada Ministrów wydała rozporządzenie, na mocy którego m.in. utworzono gminę Tułowice z siedzibą władz w Tułowicach, w skład której weszły obszary wsi z gmin Łambinowice i Niemodlin.¹⁴

Podobnie starania społeczności Korfantowa o przywrócenie praw miejskich po wieloletnich zabiegach zakończyły się powodzeniem. Rozporządzenie Rady Ministrów z 23 lipca 1993 r. nadało miejscowości status miasta.¹⁵

W 1998 r. miała miejsce kolejna reforma administracyjna. Ustawa z dnia 28 VII wprowadziła trójstopniowy podział terytorialny państwa. Z dniem 1 stycznia 1999 r. utworzono 16 nowych województw oraz przywrócono powiaty. Województwo Opolskie ponadto powiększyło się przez włączenie z byłego województwa częstochowskiego gmin Olesno, Dobrodzień, Gorzów Śląski, Praszka, Radłów, Rudniki. Na mocy tej ustawy w województwie opolskim utworzono następujące powiaty:

Powiat brzeski z siedzibą władz w Brzegu obejmujący: miasto Brzeg i gminy: Brzeg, Grodków, Lewin Brzeski, Lubsza, Olszanka.

Powiat głubczycki z siedzibą władz w Głubczycach obejmujący gminy: Baborów, Branice, Głubczyce, Kietrz.

Powiat kędzierzyńsko-kozielski z siedzibą władz w Kędzierzynie-Koźlu obejmujący: miasto Kędzierzyn-Koźle i gminy: Bierawa, Cisek, Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Reńska Wieś.

Powiat kluczborski z siedzibą władz w Kluczborku obejmujący gminy: Byczyna, Kluczbork, Lasowice Wielkie, Wołczyn.

Powiat krapkowicki z siedzibą władz w Krapkowicach obejmujący gminy: Gogolin, Krapkowice, Strzeleczyki, Walce, Zdieszowice.

Powiat namysłowski z siedzibą władz w Namysławie obejmujący gminy: Domaszowice, Namysłów, Pokój, Świerczów, Wilków.

¹² Dz. U. 1991, nr 3, poz. 12

¹³ Dz. U. 1991, nr 2, poz. 9

¹⁴ Dz. U. 1991, nr 115, poz. 497

¹⁵ Dz. U. 1993, nr 68, poz. 329

Powiat nyski z siedzibą władz w Nysie obejmujący gminy: Głuchołazy, Kamiennik, Korfantów, Łambinowice, Nysa, Otmuchów, Paczków, Pakosławice, Skoroszyce.

Powiat oleski z siedzibą władz w Oleśnie obejmujący gminy: Dobrodzień, Gorzów Śląski, Olesno, Praszka, Radłów, Rudniki, Zębowice.

Powiat opolski z siedzibą władz w Opolu obejmujący gminy: Chrzastowicach, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany, Murów, Niemodlin, Ozimek, Popielów, Prószków, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa.

Powiat prudnicki z siedzibą władz w Prudniku obejmujący gminy: Biała, Głogówek, Lubrza, Prudnik.

Powiat strzelecki z siedzibą władz w Strzelcach Opolskich obejmujący gminy: Izbicko, Jemielnica, Kolonowskie, Leśnica Opolska, Ujazd, Zawadzkie.

Miasto na prawach powiatu Opole.¹⁶

Rozciągnięto także samorząd na kolejne szczeble administracji - powiat i województwo.

W okresie od 1 I 1999 r. do 31 XII 2003 r. należy odnotować następujące zmiany w układzie administracyjnym:

- Z dniem 1 I 2002 r. zmieniono nazwę i siedzibę gminy wiejskiej Brzeg na gminę Skarbimierz z siedzibą władz w Skarbimierzu Osiedle.¹⁷

-Nadanie z dniem 1 I 2004 r. miejscowości Prószków statusu miasta.¹⁸

¹⁶ Dz. U. 1998, nr 96, poz. 603; Dz. U. 1998, nr 103, poz. 652

¹⁷ Dz. U. 2001, nr 116, poz. 1241

¹⁸ Dz. U. 2003, nr 134, poz. 1248

Załącznik

Instrukcje kancelaryjne i wykazy akt obowiązujące w omawianym okresie

Reformowanie administracji i podziału administracyjnego w skali kraju pociągnęło również za sobą wydanie nowych instrukcji kancelaryjnych i wykazów akt potrzebnych do prawidłowego działania nowopowstałych urzędów.

Dla nowych urzędów gmin pierwsza instrukcja kancelaryjna została wydana w listopadzie 1972 r. Instrukcja ta obowiązywała dość krótko, i nie wszystkie urzędy gmin ją wprowadziły.

Następna, nowa instrukcja regulująca wszystkie dziedziny działalności terenowych organów administracji państwowej w tym zakresie została wprowadzona zarządzeniem nr 12 Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 23 XII 1973 r.¹⁹ Wprowadzenie jej spowodowało, iż jednocześnie straciły moc obowiązująca instrukcje kancelaryjne z 1965 r. dla prezydiów wojewódzkich rad narodowych, prezydiów powiatowych rad narodowych oraz miast stanowiących powiaty, instrukcja z 1970 r. dla prezydiów miejskich rad narodowych nie stanowiących powiatów, instrukcja z XI 1972 r. dla urzędów gmin oraz wzorcowy wykaz akt prezydiów miejskich rad narodowych miast narodowych nie stanowiących powiatów.

Instrukcja szczegółowo regulowała cel i zakres jej obowiązywania. Objasniała pojęcia użyte w niej oraz co to są czynności kancelaryjne. Zawierała opis trybu przyjmowania, obiegu, załatwiania i wysyłania korespondencji. Normowała wzory blankietów i pieczęci nagłówkowych mających mieć zastosowanie w terenowych organach administracji państwowej wszystkich szczebli. W instrukcji opisano również tryb przekazywania akt do archiwum zakładowego czy sposób postępowania z aktami poufnymi. W późniejszym piśmie z dnia 12 VII 1974 r. Naczelną Dyрекcyję Archiwów Państwowych informowała, iż instrukcja ta winna być także stosowana w działalności biur rad narodowych szczebla powiatowego i wojewódzkiego.²⁰

Biuro ds. Terenowych Organów Administracji Państwowej przy Urzędzie Rady Ministrów wydało wzorcowy wykaz akt dla urzędów gmin.²¹ Był on załącznikiem do cytowanej wcześniej instrukcji kancelaryjnej wprowadzonej Zarządzeniem nr 12. Miał on również zastosowanie w urzędach miejskich w miastach nie stanowiących powiatów, w urzędach miast i gmin oraz w urzędach dzielnicowych. Wykazy miały obowiązywać od dnia 1

¹⁹ Instrukcja kancelaryjna dla organów administracji państwowej, Warszawa 1974

²⁰ Archiwum Państwowe w Opolu (dalej AP Op.), sygn. 409

²¹ Wzorcowy wykaz akt Urzędu Gminy, Warszawa 1973

I 1974 r. po uprzednim zatwierdzeniu ich przez właściwych naczelników. Jednocześnie miano opracować wzorcowe wykazy akt dla urzędów szczebla wojewódzkiego i powiatowego.

Ponadto bez porozumienia z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych Kancelaria Rady Państwa opracowała i wprowadziła w życie pismem okólnym z dnia 6 II 1974 r. "Wzorcowy jednolity wykaz akt dla Biur Rad Narodowych".²²

Zarządzeniem Nr 36 Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 12 XII 1975 r. wprowadzono nowy jednolity wykaz akt dla urzędów terenowych organów administracji państwowej. Nowy wykaz wchodził w życie z dniem 1 I 1976 r. Jego wprowadzenie miało przede wszystkim na celu ujednoczenia obiegu pism, rejestracji i przechowywania akt w urzędach terenowych organów władzy państwowej wszystkich szczebli. W uzasadnionych przypadkach wojewodowie, prezydenci miast, naczelnicy miast, naczelnicy dzielnic oraz naczelnicy gmin (miast i gmin), po porozumieniu się z właściwym archiwum państwowym, mogli wprowadzać do wykazu niezbędne uzupełnienia, zachowując jednak ustalony podział akt.²³ Jak informowało pismo z Kancelarii Rady Państwa z dnia 22 VIII 1975 r. również biura rad narodowych tym samym zarządzeniem otrzymały Wzorcowy Jednolity Wykaz Akt Biur Rad Narodowych do stosowania w swojej działalności.²⁴

Następny, bardzo rozbudowany wykaz akt dla rad narodowych ukazał się w lutym 1986 r. i został wydany przez Kancelarię Rady Państwa. Obejmował on całość działalności rad narodowych.²⁵

W dniu 27 V 1990 r. weszła z życie ustawa o samorządzie gminnym dająca prawne podstawy odrodzenia samorządności w Polsce. Nie rozwiązała ona problemu zabezpieczenia samorządowego zasobu archiwalnego. Od tej chwili jako niepaństwowy zgodnie z ustawą z 1983 r. nie podlegał on nadzorowi archiwalnemu.²⁶

W urzędach samorządu gminnego, związkach komunalnych i sejmikach samorządowych wykonywanie czynności kancelaryjnych regulowała niepublikowana instrukcja kancelaryjna wprowadzona Zarządzeniem nr 40 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 VII 1990 r.²⁷

²² AP Op, sygn. 409

²³ Jednolity Rzeczowy Wykaz Akt dla Urzędów Terenowych Organów Administracji Państwowej, Warszawa 1975

²⁴ AP Op, sygn. 415

²⁵ AP Op, sygn. 415

²⁶ Dz. U. 1983, nr 38, poz. 173

²⁷ P-130-48-90

Dla urzędów terenowych organów rządowej administracji ogólnej Minister-Szef Urzędu Rady Ministrów ustalił również niepublikowanym jednolity rzeczowy wykaz akt Zarządzeniem Nr 32 z dnia 22 XII 1990 r.²⁸

Wykaz ten mogły przystosowywać do swoich potrzeb urzędy gmin, o czym informował Komentarz opracowany w dniu 24 V 1991 r. przez Biuro ds. Samorządu Terytorialnego Urzędu Rady Ministrów.²⁹

Z dniem 1 I 1999 r. wprowadzono w Polsce reformę administracji publicznej. W miejsce dotychczasowych urzędów terenowych organów administracji rządowej (urzędów wojewódzkich i rejonowych) wprowadzono system rządowej administracji zespolonej obejmujący zasięgiem swego działania teren województwa. Kompetencje dotychczasowych organów administracji rządowej w dużej mierze przekazano nowym strukturom administracji samorządowej – urzędom marszałkowskim i starostwom powiatowym.³⁰

Zanim nowe urzędy administracji rządowej i samorządowej rozpoczęły funkcjonowanie wydano dla nich w drodze rozporządzeń nowe instrukcje kancelaryjne. Dnia 18 XII 1998 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie w sprawie instrukcji kancelaryjnej dla zespolonej administracji w województwie,³¹ zaś Prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenia w sprawie instrukcji kancelaryjnej dla organów samorządu województwa i powiatu i dla organów powiatu.³² Instrukcja kancelaryjna dla organów gmin i związków międzygminnych wprowadzona rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 XII 1999 r. zastąpiła dotychczas stosowaną instrukcję wprowadzoną zarządzeniem nr 40 z 1990 r.³³

Administracja samorządowa w Polsce posiada obecnie (mimo pewnych modyfikacji w latach późniejszych) normatywy kancelaryjne dla wszystkich szczebli samorządu terytorialnego.

²⁸ P-132-35-90

²⁹ Niepublikowany w: zbiór przepisów i wytycznych zgromadzonych przez Oddział IV (Nadzoru archiwalnego i gromadzenia zasobu) Archiwum Państwowego w Opolu

³⁰ A Drakoniewicz, *Przepisy kancelaryjne w samorządowych jednostkach administracyjnych – teoria i praktyka*, s.3-4 w: http://archiwa.gov.pl/repository/wydarzenia/Andrzej_Drakoniewicz.pdf

³¹ Dz. U. 1998, nr 161, poz. 1109

³² Dz. U. 1998, nr 160, poz. 1074 i 1073

³³ Dz. U. 1999, nr 112, poz. 1319